November 25. Katalin napja

Katalin, azaz Alexandriai Szent Katalin vértanú († 305 táján), a középkornak alighanem legtiszteltebb, legnépszerűbb női szentje, a Vi
rgine

s Capitales, továbbá a Tizennégy Segítőszent egyike. A görög eredetű szó jelentése: *„tiszta, szeplőtelen”.*
Katal
in
tisztelete a régebbi hívő századokban azért volt annyira egyetemes, mert Jézus az ő mennyei vőlegénye megígérte neki, hogy meghallgatja mindazokat, akik menyasszonyához, Katalinhoz ájtatosan és bizalommal fohászkodnak.
Katalin
okosságánál fogva diákok, tudósok, egyetemek, vértanúságának eszköze, valamint a fuvarosok, bognárok, kerékgyártók, molnárok, fazekasok, szövőlányok egykori védőszentje. Ő volt hajdanában a patrónája
Szeged
városának is. A nagyszombati, majd pesti egyetemen a jogi kar dékán-választása egészen 1833-ig
Katalin
napján történt.
Katalin
védőszentje volt a bányászoknak is. Ez magyarázza többek között
Körmöcbánya, Selmecbánya, Nyitrabánya
,
Telkibánya
,
Szomolnok
,
Nagybánya
(középkor, 1724-ben pusztult el) plébániatemplomainak patrociniumát. Céheink is szívesen választják Katalint védőszentül, hiszen a középkorban vallási közösségnek is számítottak. Így

az eperjesi szűcsöknek és a soproni halászoknak is ő volt a patrónája.

Katalin előttünk ismert legrégibb hazai patrociniuma az esztergomi dominikánusoké (1231). V
eszprémvölgy
és
Pölöske
dominikánus apácái is őt tisztelték a XIII. században védőszentül. Középkori titulusra utaló helyneveink:
Szentkatalin
(Baranya, Pozsony, Trencsén),
Szentkatolna
(Háromszék),
Szentkatolnadorna
(Szolnok–Doboka),
Pósaszentkatalin
(Burgenland). Mai patrociniumokat felsorolni nehézkes lenne, annak sokasága miatt (pl. Gyöngyösoroszi, Pány, Fehérvárcsurgó, Szőreg, Hosszúpályi, Ditró, Szentkatolna).

Katalin freskóciklusát Máramarossziget XIV. században épült, de a múlt században lebontott református temploma őrizte: Katalin korholja a császárt, mert pogány isteneknek áldoz. Meg akarja a császárt téríteni. A bölcseket a keresztény vallásra téríti. Kivégzik. Lelkét egy angyal az égbe viszi. Lábainál egy koronás alak és a donátor. Angyal jövendöli, hogy
Katalin
a bölcseket a keresztény vallásra téríti. Kivégzik. Lelkét egy angyal az égbe viszi. Lábainál egy koronás alak és a donátor. Angyal jövendöli, hogy
Katalin
a bölcseket meggyőzi. Angyalok viszik a Sinai hegyre.

Csanádapácai időjárási regula szerint: *ha Kata kopog, karácsony lotyog,* vagyis, ha Katalin napján fagy, akkor karácsonyig lucskos lesz az idő. Így tartják ezt Farkaslakán is
: ha
Katalin
kopogós, karácson locsogós.

Az újkígyósiak ezen a napon meggyfagallyat tesznek egy vízzel telt üve

gbe. Meleg helyre rakják, a vizet többször felfrissítik, karácsonyra szépen kizöldül. Ez a *kataliná g.*
Gömörben a lányos házaknál
Katalin
napján kilenc különböző fáról bimbós ágat törnek. Ha az ágak karácsonyra kihajtanak, akkor a lány férjhez megy. Szendrő borsodi faluban úgy tartják, hogy csak szűzlánynak virágzik ki az ága. A népi köztudat szerint Szent
K
atalin
az újborral kezdődő kisfarsang utolsó napja. Így tartja a hazai németség is:
Kathrein sperrt Tanz und Geigen ein.
A
Katalin
-bál
országszerte máig minden társadalmi rétegben ismeretes. Általános volt ez az erdélyi szászság körében is: a hosszú őszi munkák befejezése után e
nap
megünneplése kikapcsolódást, feltöltődést és szórakozást jelentett. Ecelen például ifjúsági bált szerveztek, ezért
Katalin
napját párválasztó napnak is hívták. Ezen túl már sem lakodalom, sem bál nem esett egészen nagyfarsangig, hiszen következik az advent, a karácsonyi ünnepekre való lelki felkészülés négy hete.

.

Források:

Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium II. Szent István Társulat. Budapest, 1977. 493–504.

Jakab Rozália: „Nálunk a harangszó elszáll a határig” Népélet és néphagyomány Farkaslakán. Tamási Áron Alapítvány. Kolozsvár, 2001. 161.

Pozsony Ferenc: Az erdélyi szászok jeles napi szokásai. Pro-Print Könyvkiadó. Csíkszereda, 1997.224.